

Kulturhistorisk rapport

Udgravning ved Stockholm sø, Vebbestrup

J.nr. ÅHM 7075

Udgravning februar 2019.

Rapport udfærdiget af: Niels Haue

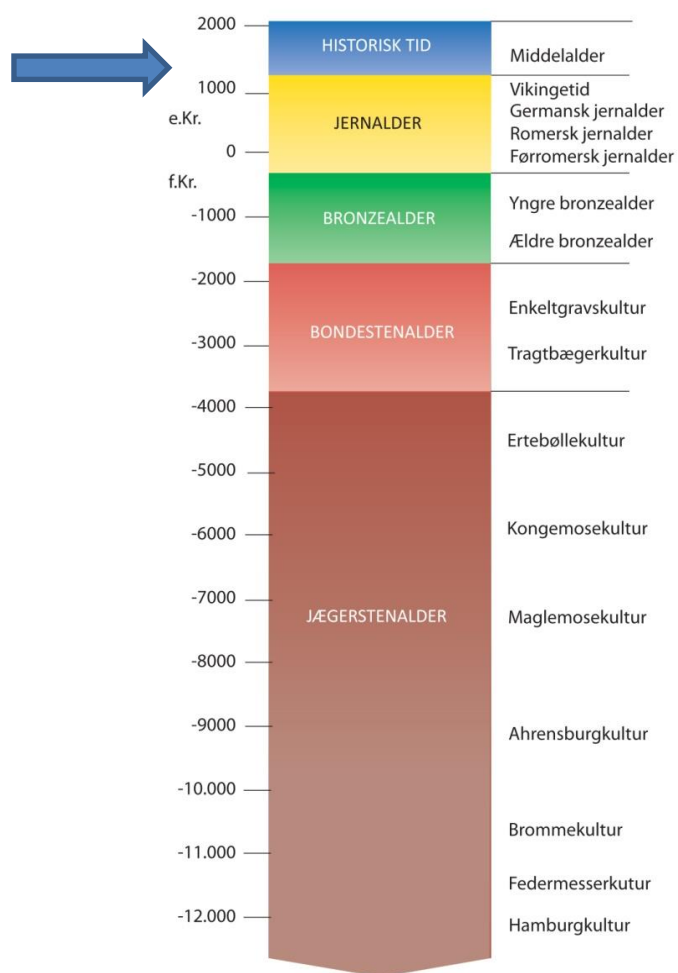
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	2
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Udgravningsdata.....	6

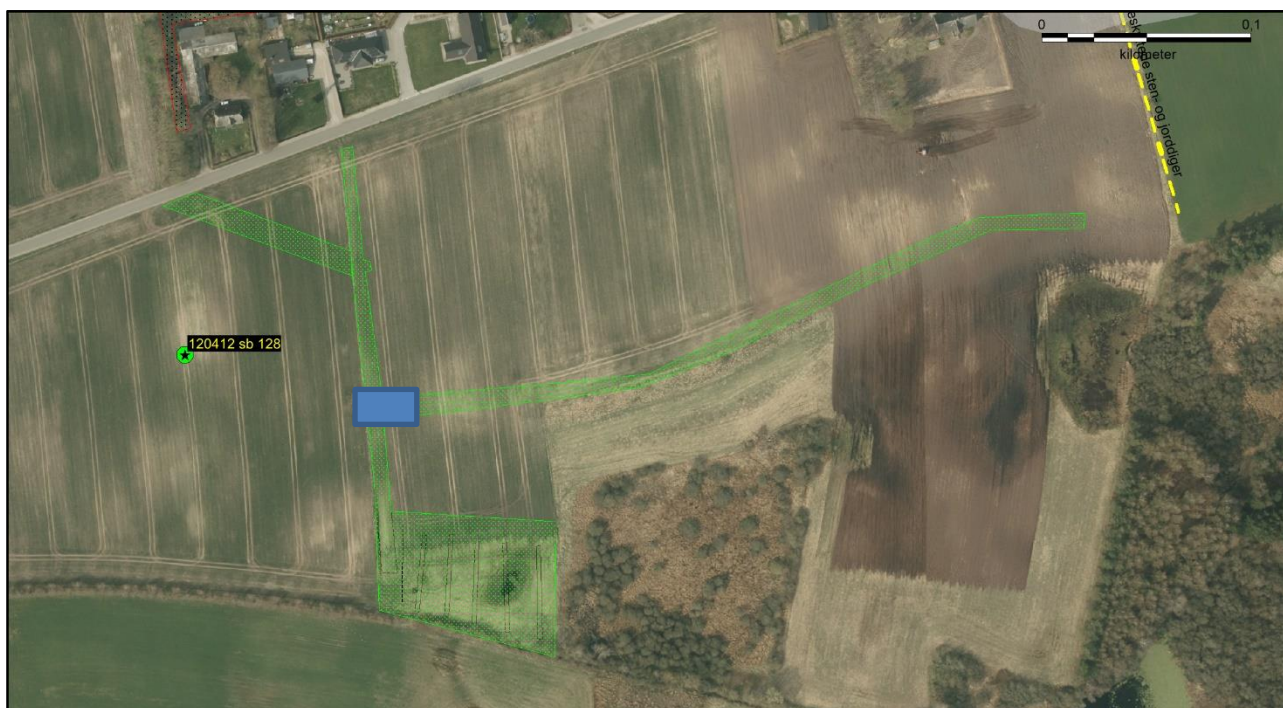

Indledning

I forbindelse med etablering af ny spildevandsledning og regnvandsbassin har museet foretaget en arkæologisk forundersøgelse af bassinet samt en overvågning/besigtigelse af de muldafrømede traceer. Centralt i forløbet fremkom et hus fra Middelalderen, som blev udgravet og dokumenteret februar 2019. Mariagerfjord Vand a/s stod som bygherre for projektet.

Undersøgelsens baggrund

Ved besigtigelse af det N-S gående tracé blev der i skillelinjen mellem denne og det Ø-V gående tracé erkendt flere stolpehuller. Traceet blev gravet uden overvågning fra arkæolog, hvorfor det var nødvendigt at fladeskovle et større område for at afdække yderligere stolpehuller i relation til de først fremkomne. Stolpehullerne repræsenterer et enkelt liggende hus, og mens resten af arealet straks blev frigivet til anlægsarbejde, blev området ved huset undersøgt nærmere.

Figur 1 Det blå indrammede areal rummer det udgravede hus, mens de øvrige arealer ikke indeholdt arkæologiske levn. Regnvandsbassinet mod syd er forundersøgt, mens de øvrige traceer er registreret ved besigtigelse og overvågning. Baggrundskort: Ortofoto 2018

Lokalområdet i oldtiden

Traceet løber langs kanten af den tidligere Stokholm sø, og regnvandsbassinet blev anlagt i den gamle sø og nær dennes bred, se figur 2. Trace og bassin rammer ikke direkte kendte fortidsminder, men rundt om i nærområdet er der registreret flere kulturspor fra oldtiden i form af gravhøje og bebyggelsesspor. Senest er der ved en forundersøgelse i forbindelse med den nye udstykning, som kloakledningen løber fra, fundet spor af bebyggelse fra yngre bronzealder eller tidlig jernalder (ÅHM 6841).

Figur 2 Lokalområdet i slutningen af 1800-tallet, inde Stockholm Sø blev drænet. Regnvandsbassin og spildevandsledninger er angivet med blå streg. Baggrundkort: De høje målebordsblade 1880.

Undersøgelsens resultater

Flere stolpehuller blev under besigtelsen snittet og målt ind med GPS. Under udgravningen af området fremkom endnu flere stolpehuller, som alle blev snittet, tegnet, målt ind med GPS, og nogle blev fotograferet som led i dokumentationen af anlæggene. Der blev taget jordprøver til flotering fra flere stolpehuller med henblik på C14- datering.

Huset er orienteret øst-vest og har bevaret flere vægstolpehuller på hver langside og stolpehuller der evt. kan tilskrives den østlige gavl. Inde i huset ses mulige stolpehuller fra mulige skillevægge eller en tagbærende konstruktion.

Huset måler ca. 13 m i længden og har en bredde på ca. 6,4 m. Bygningen er ikke nødvendigvis afgrænset mod vest (se figur 3).

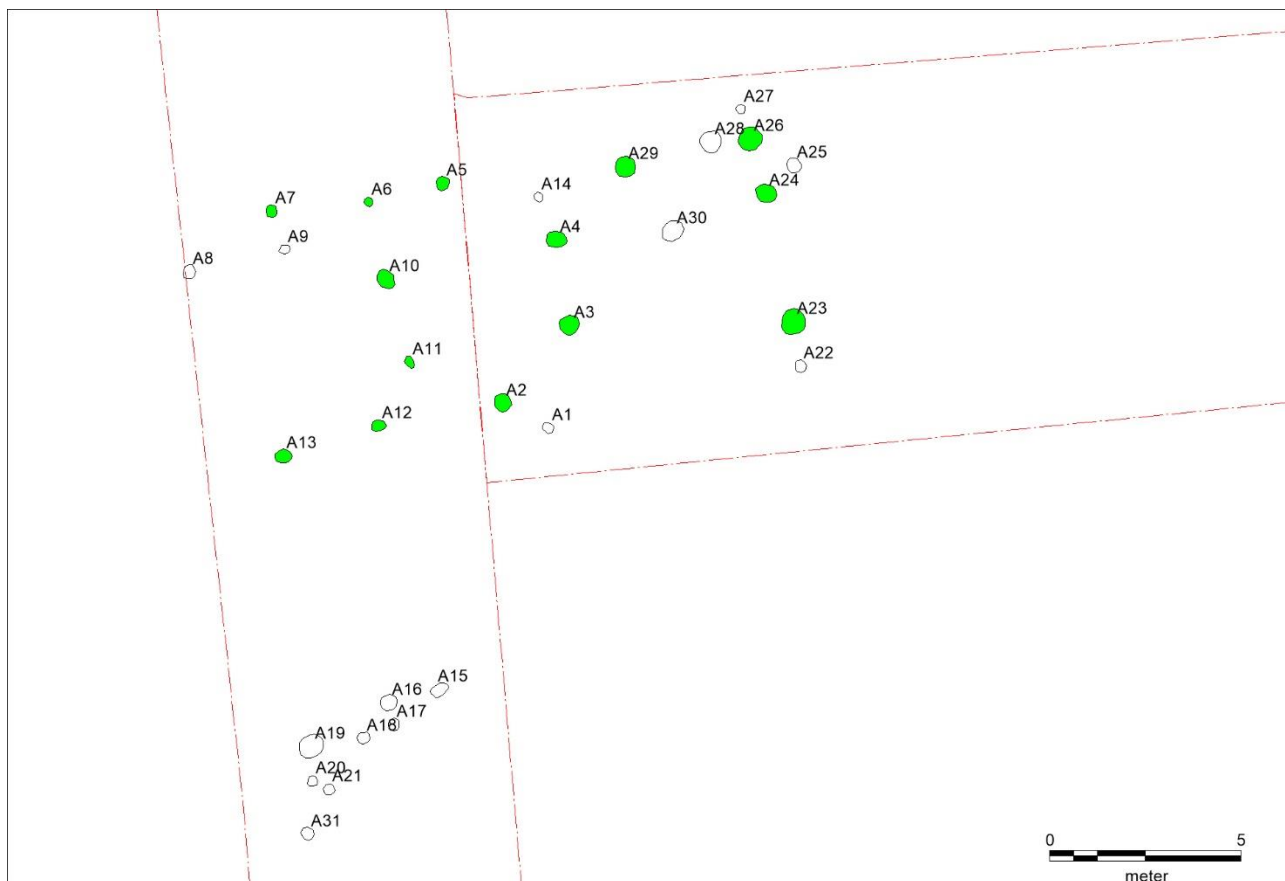
¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. Når en organisme dør, mindskes antallet af C-14 atomer langsomt, da atomet er radioaktivt. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

Figur 3 Det udgravede område med den tolkede hustomt angivet med grønt.

Ved udgravningen blev der hjemtaget fyld fra flere af stolpehullerne, som efterfølgende er blev floteret for makrofossiler i form af brændt korn og trækul. Disse makrofossiler er vigtige for den arkæologiske tolkning, da de ofte kan bidrage til en datering af hustomten vha. 14C-metoden.

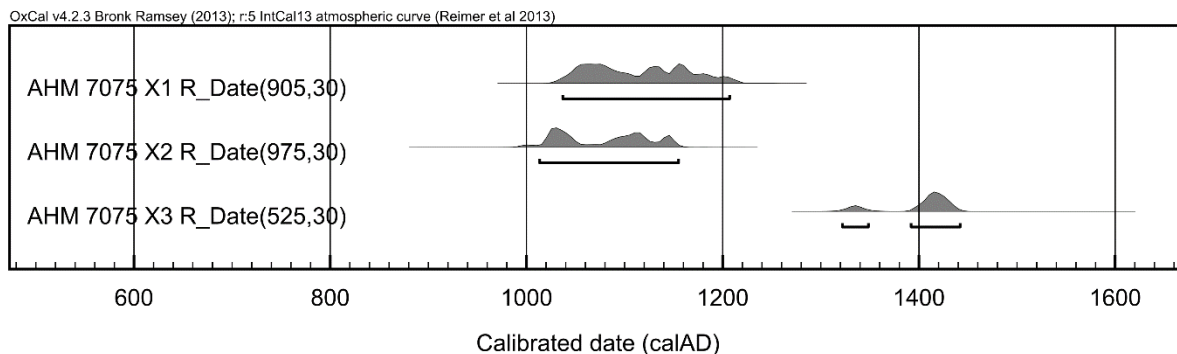
Efter endt udgravning er tre udvalgte makrofossiler blevet dateret ved 14C-laboratoriet i Poznan, Polen. Der er tale om et brændt korn samt trækul fra hhv. eg og el/birk.

To af dateringerne placerer huset i ældre middelalder (ca. 1040-1180 e.Kr.), mens den sidste datering er noget yngre (ca. år 1400 e.Kr.) – se figur 4. Prøverne antyder dermed to forskellige brugsfaser af området. Alternativt repræsenterer den yngre datering en reparationsfase eller en udskiftning af den tømmerbyggede konstruktion.

Makrofossil

Makrofossiler er forkullede plantedele. De er på grund af deres ringe størrelse svære at se. De findes ved at spule prøver af jord igennem med vand, hvorved forkullede korn og frø flyder ovenpå. Man kan så skumme de forkullede plantedele fra de tungere materiale som jord og sten. Processen hedder at flotere jorden, og efterfølgende bliver de forkullede dele gennemset af eksperter, der kan bestemme hvilke typer korn, frø og trækul, der er tale om.

Makrofossiler kan blandt andet bruges til kulstof-14 dateringer, men også fortælle om, hvad man har dyrket på gården.

Figur 4 Resultaterne af 14C-analysen af makrofossiler fra hustomten ved Stockholm Sø, Vebbestrup. To af prøverne angiver en datering til ældre middelalder, mens den yngre prøve dateres til yngre middelalder.

Sammenfatning og perspektivering

Det udgravede hus ved Stockholm Sø er placeret 350 meter sydvest for Vebbestrup. Landsbyen nævnes første gang i en kilde fra 1416 som Wibestrop, og må opfattes som en såkaldt -torp bebyggelse fra sen vikingetid og tidlig middelalder. Torp-bebyggelserne tolkes ofte som koloniseringer af udmarken i ældre middelalder, hvor ubebyggede jorder bliver bosat. Hustomten ved Stockholm Sø synes umiddelbart at dateres til denne ekspansionsfase og kan evt. opfattes som en af de tidlige huse ved Vebbestrup.

Fremtidige udgravninger i områderne ved Vebbestrup vil kunne belyse størrelsen af denne bosættelse i den tidlige del af middelalderen. Kirken i Vebbestrup er opført omkring år 1200 og vidner således om, at bebyggelsen på dette tidspunkt har omfattet flere gårde. Men hvorvidt der er tale om en landsby eller en klynge af spredte gårde på nordsiden af Stockholm sø må afklares ved fremtidige arkæologiske undersøgelser i lokalområdet.

Stockholm sø, Vebbestrup

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 7075
- Fund & Fortidsminder: 12.04.12 sb 181
- Kulturstyrelsen jnr. 19/00302
- Bygherre: Mariagerfjord vand a/s
- Undersøgt areal: 9.500 m²
- Deltagere i udgravningen:
  - Museumsinspektør Lars Egholm Nielsen, Lone Andersen
  - Arkæolog Anne Østergård Jensen (daglig leder og beretningsansvarlig)
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg

